

Історико-функціональний тип скульптурного декору на прикладі архітектури міста Івано-Франківська

Виконала:
Студентка групи АМ-19-1
Середюк Іванна
Керівник: Федунків З. Б.

м. Івано-Франківськ, вул. Тарнавського.
Скульптура римського патриція

Історико-функціональний тип скульптурного декору

вдосконалювався в процесі кристалізації нових стилів на структурних ознаках, що виникли в ту чи іншу історичну епоху й функціональних особливостях абстрактних теоретичних моделей.

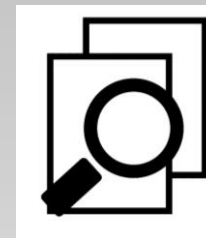
Предмет дослідження:

Скульптурний декор фасадів будинків м. Івано-Франківська.

Об'єкт дослідження:

Формування історико-функціонального типу скульптурного декору.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати головні типи і підтипи скульптурного декору на фасадах будинків.
2. Виявити наявність або відсутність кожного з типів на фасадах будинків Івано-Франківська.

В ході обстеження скульптурного декору нами встановлено наступні групи та підгрупи:

Гаркуші, 4 / Франка, 39

Мазепи, 7-9

Незалежності, 24

Шевченка, 44

Гаркуші, 8

ГРУПИ 1. ЖІНЧІ ПОСТАТІ 2. ЧОЛОВІЧІ ПОСТАТІ 3. ДИТЯЧІ ПОСТАТІ 4. ХТОНІЧНІ ФІГУРИ 5. «PARTE DEL CORPO +»

П
І
Д
Г
Р
У
П
И

Каріатиди

Канефори

Кори

Атланти

Куриси

Амури

Ероти

Генії

Ангелики

Путті

Купідони

Амуретті

Химери

Горгулії

Гротески

Гекатойони

Гарпії

Сирени

Частини тіла людини або тварини,
доповнені архітектурними
деталлями.

Теламони

Герми (терміни)

Протоми

Бунканії

Відсутні в м. Івано-Франківську підгрупи виділено синім кольором

Група № 1. Жіночі постаті

Рельєфні і скульптурні жіночі постаті виконували роль підпори антаблемента, балконів, кронштейнів, карнизів, використовувалися замість колон або пілястр.

Каріатиди

Скульптурні або рельєфні постаті молодих жінок або дівчат в повний зріст, первісно – в довгому одязі, пізніше – напівоголені, або й зовсім оголені. Зображались в різних позах: профіль, три чверті, зі спини, у більшості випадків у парі з атлантами. Названі за іменем проданих у рабство жінок міста Карія в Малій Азії, чоловіки яких зрадили Грецію під час греко-персидських війн.

Канефори

Скульптурні або рельєфні красиві й повні грації дівочі, обов'язково з кошиком на голові. Канефори фактично дублювали каріатид, однак відрізнялися від них молодшим віком і наявністю кошика на голові, із не важкою ношею квітів, або фруктів, гарними зачісками у виді локонів і косичок. Зображались переважно анфас. Названі за іменем жриць храму Артеміди у грецькій провінції Лаконія, які проводили релігійні обряди на честь Діоніса, Панафінеї та Канифорії, що під час святкувань здійснювали релігійні танці з кошиками.

Кори

Скульптурні або рельєфні постаті струнких дівчат в повний зріст з опущеними вниз руками, злегка зігнутою в коліні і виставленою вперед однією ногою, у довгому традиційному грецькому одязі з тонкої тканини (хітон, пеплос), що тісно облягає форми. Ознакою лику кор є однаковий вираз обличчя із спрямованим вдалину поглядом та «архаїчною» посмішкою. Зображались анфас, іноді із атрибутами: списом, мечем, щитом, жезлом, фруктами. Фігури кор встановлювалися з метою прослави богів та як пам'ятники на могилах.

Група №2. Чоловічі постаті

Рельєфні і скульптурні жіночі постаті виконували роль підпори антаблемента, балконів, кронштейнів, карнизів, використовувалися замість колон або пілястр.

Атланти

Скульптурні або рельєфні постаті чоловіків зрілого віку на повний зріст без емоцій на обличчі, які відіграють роль декоративних і конструктивних елементів підтримуючи масивні частини балконів тощо. Зображались в різних позах: профіль, три чверті, зі спини. Композиції атлантів часто парні: атлант-атлант, або атлант-каріатида. Найчастіше розташовані симетрично й повністю схожі за зовнішнім ликом. Названі за іменем міфологічного титана Атланта (Атласа), який в покарання за підтримку титанів проти олімпійців був змушений утримувати небесне склепіння. Атланти зустрічаються у архітектурі давнього Єгипту, Персії, Греції, Риму. Один із найдавніших взірців атлантів виявлено у величному незавершеному храмі Зевса Олімпійського в Акраганті на острові Сіцилія (5 ст. до н.е.). Повторно набули популярності в архітектурі доби ренесансу, бароко, історизму, необароко, неокласицизму, сецесії.

Куриси

Скульптурні або рельєфні постаті оголених юнаків на повний зріст з ідеальною фігурою (часто ліва нога висунута вперед), іноді з «архаїчною» посмішкою на обличчі. Оголений крокуючий юнак трактувався як ідеал краси, зразок доблесті, сили й мужності. Зображались тільки в позі анфас. Перші фігури курисів датуються періодом архаїки (650-500 р. до н.е.). Встановлювались у храмах, і на гробницях, як пам'ятники померлим. Прикрашали будівлі громадських споруд. У окремих випадках в зображались в іпостасях богів.

Група №3. Дитячі постаті

Дитячі фігури в різний час називалися по різному: у стародавній Греції – амури та ероти; в давньому Римі – генії, що уособлювали душу божества; в добу раннього християнства і готики – ангелики; в мистецтві ренесансу і бароко – путті; в епоху рококо і неокласицизму – купідони та амуретті. Попри свою візуальну схожість скульптури хлопчиків уособлювали різні персонажі та алегорії, втілювали різного роду символізм, виконували різні функції.

Амури, Ероти

Скульптурні або рельєфні постаті крилатих хлопчиків двох-чотирьох років із луком і стрілами. Постаті крилатих хлопчиків в іпостасі Амурів та Еротів доповнювали рельєфні композиції на триумфальних арках, надгробках і саркофагах. Назва походить від бога любові Амура у римській міфології та бога кохання у грецькій міфології.

Генії

Скульптурні або рельєфні постаті крилатих хлопчиків одно-дворічного віку, що зображалися із численними атрибутами: рогом достатку, жертвовною чашею, плодами, квітами, горнами тощо. Іноді у їх вигляді зображали духи міст і місцевостей. За пережиті позитивні моменти життя римляни висловлювали подяку.

Ангелики

Скульптурні або рельєфні постаті маленьких хлопчиків, що уособлювали надприродну світлу духовну істоту із дев'ятого (останнього) чину небесної ієрархії. Зображалися в скульптурі з крилами за спиною, в рельєфі – з крилами біля голови. Розміщувалися на храмах, саркофагах, мурах будинків тощо.

Путті

Скульптурні або рельєфні постаті оголених хлопчиків (іноді з крилами) у невимушених дитячих позах в мистецтві ренесансу і бароко. Відігравали роль ангельського духу, передвісника земного кохання, міфологічного божества в дитячому віці. Зображалися із різними атрибутами (пальмова гілка, лаврова гілка, гірлянда, молот).

Купідони

Скульптурні або рельєфні постаті оголених хлопчиків доби рококо і неокласицизму, які були втіленням любові й еротики. Зображалися на фризах, обрамленнях вікон, тимпанах сандриків, фронтонів і порталів, прикрашали пілястри та фризи антаблементів. Назва походить від римського бога Купідона.

Амуретті

Скульптурні або рельєфні постаті оголених хлопчиків доби рококо і неокласицизму, які були втіленням легкої закоханості або скороминучого кохання.

Група №4. Хтонічні постаті

Хтонічними фігурами прийнято називати скульптурні або рельєфні постаті істот жителів підземного царства, пов'язаних із силами родючості землі й демонічними силами потойбіччя, що забезпечували порядок у світі мертвих. Серед них божества доолімпійської міфології, істоти-чудовиська у вигляді тератоморфів (від грец. - teras - чудовисько, чудо) та міксантропів (від міх - змішувати; antropos - людина) у різних позах, цілком, або окремими частинами тіла.

Химери

Скульптурні зображення фантастичних чудовиськ, демонічних створінь, зафіксоване в момент крику, або негативної емоції. Такі істоти мали ікла, роги, іноді кілька голів.. Назва походить від міфологічного чудовиська Химери з трьома головами (лева, кози і змії), народженого Єхидною і Тифоном, що своїм вогняним диханням спустошувало людські поселення.

Горгулії

Скульптурні чи рельєфні зображення крилатих істот спотворених тілесним каліцтвом, в лику яких помітно антропоморфний (монахи, німфи), зооморфний (леви, вовки, собаки, свині), тератоморфний (дракони) мотиви. Характерною рисою середньовічних горгулій була широко роззявлена паща, отвір якої використовувався для зливу дощових вод, через які нібито проходило освячення цих створінь святою водою.

Гротески

Скульптурні чи рельєфні зображення демонічних істот, в лику яких вигадливо поєднувалися людські і тваринні (найчастіше лева, кози кажана) анатомічні особливості, потворно перебільшено реальні форми, привертали увагу широко відкритий рот або паща.

Гекатойони

Скульптурні зображення богині підземного царства, місяця та частини рослинного світу Гекати. Фігура мала вигляд стовпа в нижній частині чотиригранного в перерізі, у верхній – тригранного. На кожній із трьох граней висікалися лики богині, розташовані спиною один до одного. Гекатойони розташовували в сакральних місцях.

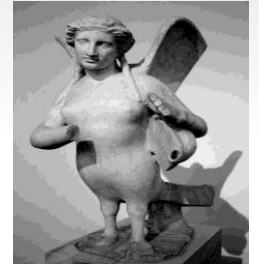
Гарпії

Скульптурні зображення крилатих доолімпійських злобних хтонічних істот стихій і мороку, доньок Тавманта і океаниди Електри, що займалися викраденням дітей і людських душ, налітаючи і зникаючи раптово. Зображались у вигляді жінок з пташиними ногами.

Сирени

Скульптурні зображення крилатих демонічних істот напівптахів-напівжінок втілення чуттєвої зваби. Часто сирени вважались музами загробного світу, тому їх зображення карбували на пам'ятниках. В античності із смертоносних чудовиськ їх перетворено у солодко голосих мудрих істот, які сидять на небесних сферах світового веретена богині Ананке і при допомозі співу створюють гармонію космосу.

Група № 5. «Parte del corpo +» (частини тіла людини або тварини, доповнені архітектурними деталями)

Велику групу архітектурного декору становлять скульптурні або рельєфні зображення частин тіла, які в окремих підгрупах доповнені архітектурними деталями, атрибутами богів, символами, геометричним або рослинним орнаментом.

Теламони

Скульптурні чи рельєфні чоловічі або жіночі півпостаті без емоцій не обличчі на декоративному постаменті, які виконували функції колони, консолі, декоративної опори балкона, еркера чи капітелі пілястри. Зображалися в різних позах, завжди попарно за принципом врівноваженої симетрії. Назва походить від імені персонажа грецької міфології Теламона, сина Енеїди.

Герми (терміни)

Скульптурні чи рельєфні чоловічі або жіночі зображення погруддя або бюсту, постамент якого звужувався до низу і переходить у прямокутний у розрізі п'єдестал, стовп чи колону. На гермах стали вміщувати погруддя інших богів, пов'язаних із культом землі: Діоніса, Фавна, Сильвана, Гермеса тощо. В Римі герми найчастіше використовували як пограничні знаки й встановлювали на них скульптуру бога кордонів Терміна. Іноді поєднували два зображення богів.

Протоми

Скульптурне зображення голови людини, тварини (бика, коня, оленя) або міфологічної істоти (сфінкса, грифона), що встановлювалася на куті будівлі. Виконували функцію завершення карнизу, скульптурного оформлення капітелі колони. Походження протом пов'язане із древнім культом полювання. Після вдалого полювання зображення впольованої тварини переносили на особистість найсміливішого воїна.

Бурканії

Скульптурні чи рельєфні декоративні зображення у вигляді голів або черепів жертвних тварин з рогами (биків, корів тощо). Іноді зображалися як окремі елементи у гірлянді із листя, квітів, плодів. Нагадували про принесену живу пожертву богам. Перші зображення бурканіїв виявлено на кераміці Аккаду та Шумеру. Розташовувався найчастіше в метопі фризу.

Акротерії

Розташовані на кутах будівель на спеціальних площинах із плоским майданчиком скульптурні чи рельєфні декоративні зображення із строго симетричним рослинним мотивом у вигляді пальмети, аканту, гірлянди, волюти, бойового щита, картушів з маскаронами міфологічних постатей чи демонічних істот. Досить швидко із оберегів перетворилися на декоративні деталі античної архітектури.

Окрім наведеного вище скульптурного декору греко-римської міфології, виділяємо як окрему групу скульптурні постаті пов'язані із християнством

Скульптура на стовпах огорожі

Ангелик. Вул. Шевченка, 100

Скульптурки у нішах фасадів

Святий Йосиф із Ісусиком
Вул. Василянок, 5

Пресвята Богородиця.
Вул. Лепкого, 35

а також групу «Тематичні скульптурні композиції»

Короля Данила, 22

Жіноча оголена
фігура над
карнизом
аттикового щита

Січових
Стрільців, 15

«Дудар і
пастушка»

Низова, 5

«Нептун з
русалками»

Шопена, 3
«Русалка»

Незалежності, 11 / Вітовського Д.
Сидячі постаті богів і богинь римської міфології

Скульптурний декор фасадів м. Івано-Франківська

Група №1

Вул. Гаркуші 4/ Франка, 39
Атланти і каріатиди

Вул. Січових стрільців, 16
Протоми

Вул. Мазепи, 7-9
Атланти

Скульптурний декор фасадів м. Івано-Франківська

Група № 5. «Parte del corpo +» Підгрупа - теламони

Вул. Гаркуші, 8

Грушевського, 42

Чорновола, 28 /
Гординського, 17
наріжні

Незалежності, 30

Зооморфні істоти в декорі фасадів м. Івано-Франківська

Галицька, 10

Лев

Ринок, 5

Голови оленів

Стефаника, 28

Олені

Січових стрільців, 15

Орел

Шопена, 3

Орел із
складеними
крилами

Січових стрільців, 18

В ЗАМКОВИХ
КАМЕНЯХ ВІКОН
1-ГО ПОВЕРХУ

Галицька, 10

Голова оленя

Тарнавського, 4

Змії в аттику над вікнами
другого поверху ризаліту

ЛЕВ В ОБРАЗІ «ВЕРХОВНОГО БОГА СОНЦЯ»

Бельведерська, 28

Лепкого, 18

Матейка-Коновальця, 98

Грушевського, 6

Гнатюка, 26

Міцкевича, 6

ЛЕВ «ВІЧНИЙ СТРАЖ»

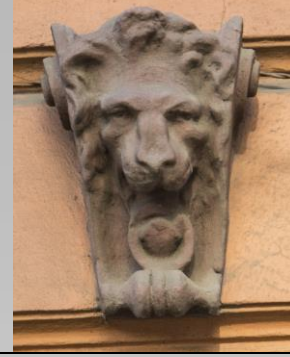
Вагилевича, 6/1

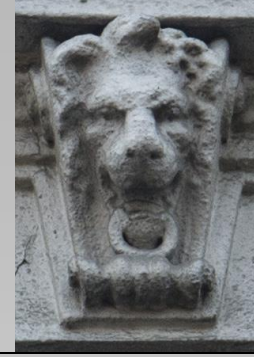
Гнатука, 21

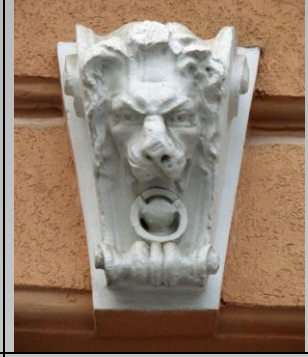
Коновальця, 2-4

Січових стрільців, 14

Сотника Мартинця, 6

Тринітарська, 9

Лепкого, 12

Мазепи, 3

Мазепи, 11

Шевченка, 7

Шевченка, 63

Чорновола, 49

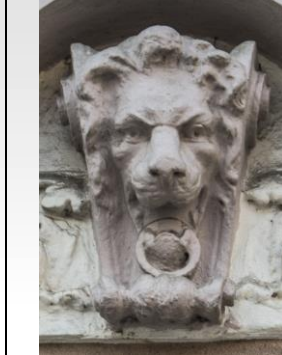
Низова, 4

Незалежності, 25

Озаркевича, 15

Чорновола, 72

Лермонтова, 18

Матейка-Коновальця, 98

Скульптури химер в м. Івано-Франківську

Група №4 Хтонічні фігури. Підгрупа - химери

Химера-антропоморф. Вул. Шевченка, 44

Путті й тематичні композиції

Група №4 Дитячі постаті. Підгрупа - путті

Шевченка, 94
Путті з лампадкою

Мазепи, 14
Тематична скульптурна композиція
«Праця і ощадність»

Незалежності 11, Вітовського Д.
Скульптурні композиції «Путті» різні

Незалежності, 4
Тематичні
скульптури
Готель «Київ»

Рельєфна скульптура

Група №4 Хтонічні фігури. Пігрупа – гекати, горгони

вул. Матейки, 53

Василіянок, 39

Горгона Медуза

Маскарон Гекати

Вул. Незалежності, 18

Маскарон Гекати

Вовчинецька, 111

Горгона Медуза

Сакральна скульптура

Підгрупи: скульптура на стовпах огорожі, скульптурки у нішах фасадів

Підгір'янки, 8
Ісусик в екседрі

Коперніка, 11
Голівка Богородиці

Лепкого, 35
Богородиця

Шевченка, 100
Ангелики

Василіанок, 5
Постать Ісуса

Богунська, 21
Свята родина

Василіанок, 5
Скульптура св.
Йосипа з Ісусом

Вази і акротерії

Грушевськго, 31

Ваза з квітами

Мазепи, 34

Ванна з квітами

Гординського, 2 /
Мазепи

Ваза з квітами

Підгір'янки, 8

Ваза з квітами

Вази з квітами

Ринок, 4

Акротерій

Ваза з давньогрецьким орнаментом. Розташована окремо як самостійна композиція, хоча вдало доповнює ансамбль споруди.

Висновки

- В ході роботи над тезами зроблено близько 500 фотографій скульптурного декору, які потребують подальшого дослідження та систематизації.
- Відповідно до проведеного дослідження виділяємо 8 груп історико-функціонального декору фасадів міста Івано-Франківська. Кожна із груп має свої підгрупи, які виділяються за ознакою художньої подачі скульптури, розташуванням або іншими характеристиками. Усі типи мають яскраві індивідуальні образи й влучно доповнюють і урізномантнюють фасади.
- В ході вивчення скульптурного декору фасадів м. Івано-Франківська виявлено, що не усі підтипи притаманні міській архітектурі. Найчастіше зустрічаються 1-5 групи. Також дослідження показало, що в оздобленні будівель використані скульптури, які є самостійними й влучно доповнюють екстер'єр пам'ятки архітектури.

Дякую за
увагу!